

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به موافقتنامه وین درباره تاسیس طبقه‌بندی بین المللی عناصر تصویری علائم و موافقتنامه استراسبورگ درباره طبقه‌بندی بین المللی اختراعات»

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

مشخصات لایحه

دوره دوازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۱۶۲

شماره چاپ:

۳۱۲

دفتر مطالعات حقوقی

گروه حقوق تجارت

مشخصات گزارش

نوع گزارش:

- طرح/ لایحه
- راهبردی
- نظارتی

شماره مسلسل:

۲۴۰۲۰۴۹۲

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۱۲/۱۳

محمد شکوری

چکیده

دو موافقتنامه وین و استراسبورگ با موضوع تاسیس طبقه‌بندی بین المللی عناصر تصویری علائم و اختراعات هستند. این دو موافقتنامه گرچه هر دو مرتبط با موضوع طبقه‌بندی بین المللی در حوزه مالکیت صنعتی هستند؛ لیکن تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند. با توجه به نیاز کشور در حوزه طبقه‌بندی علائم تصویری و نیز طبقه‌بندی اختراعات و با عنایت به تبادلات علمی و صنعتی میان کشور ما و سایر کشورهای عضو این دو موافقتنامه، الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به دو موافقتنامه مزبور می‌تواند به هم‌افزایی و همکاری در حوزه بین المللی و رفع نیازهای علمی و صنعتی کشور یاری رساند.

خلاصه مدیریتی

مسئله اصلی

موضوع موافقتنامه وین، طبقه‌بندی علائمی است که متشکل از یا حاوی عناصر تصویری هستند. براساس این موافقتنامه ادارات صلاحیت‌دار کشورهای عضو باید در اسناد رسمی و آگهی‌های رسمی مربوط به ثبت و تجدید علائم، نشانه‌های مربوط به طبقه‌بندی را درج نمایند. براساس مفاد این موافقتنامه کمیته‌ای مرکب از کارشناسان کشورهای عضو موظفند این طبقه‌بندی را به صورت دوره‌ای مورد بازبینی و تجدیدنظر قرار دهند. موافقتنامه استراسبورگ مربوط به طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات است. در این موافقتنامه، فناوری به ۸ بخش و حدود ۶۷/۰۰۰ زیرمجموعه تقسیم شده است. هر زیرمجموعه دارای نشانی متشکل از اعداد عربی و حروف الفبای لاتین است.

نشانه‌های طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات در هر سند اختراع درج می‌گردد که از این گونه اسناد حدود ۱/۰۰۰/۰۰۰ عدد هر سال در مدت حدود ۱۰ سال گذشته منتشر شده‌اند. نشانه‌های مربوط توسط اداره مالکیت ملی یا منطقه‌ای که سند اختراع صادر می‌کند تعیین می‌شوند. یکی از آثار و مزایای مهم این طبقه‌بندی بازیابی اسناد اختراع در نگام جستجو برای یافتن سابقه افشای قبلی است. این گونه بازیابی برای مقامات صادر کننده توسعه تکنولوژی ضروری و مورد نیاز است. [1] لذا موضوع هر دو موافقتنامه، گرچه با یکدیگر مشابهت‌هایی دارد لیکن تفاوت‌هایی نیز در آن مشهود است.

نقاط قوت و ضعف لایحه

با توجه به لزوم اعمال مقررات یکنواخت در حوزه تبادلات علمی و صنعتی و به ویژه در حوزه اختراعات و علائم تصویری و نیاز کشور به همکاری و هم افزایی با سایر کشورهای عضو این دو موافقتنامه، الحاق به آنها در راستای طبقه بندی علائم تصویری و اختراعات و حمایت از مالکیت صنعتی مفید ارزیابی می شود.

پیشنهادهای مرکز پژوهش‌ها

تصویب نهایی این دو موافقتنامه می تواند گام مهمی در راستای طبقه بندی علائم تصویری و اختراعات محسوب شود و به تعاملات علمی و صنعتی کشور در سطح بین الملل یاری رساند.

۱. مقدمه

لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به موافقتنامه وین درباره تاسیس طبقه بندی بین المللی عناصر تصویری علائم و موافقتنامه استراسبورگ درباره طبقه بندی بین المللی اختراعات برای بار نخست در تاریخ ۱۴۰۰/۴/۶ به تصویب هیات وزیران رسیده و پس از اتمام دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی، مجدداً جهت طی تشریفات قانونی به مجلس تقدیم گردیده است. این لایحه مشتمل بر دو موافقتنامه می باشد. به تعبیر دیگر، دو موافقتنامه در قالب یک لایحه به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده است. در این گزارش برای تبیین بهتر موضوع هر یک از موافقتنامه های مزبور به شکل مجزا مورد ارزیابی قرار می گیرند.

۲. تحلیل محتوای لایحه و مصوبه کمیسیون

الف) موافقتنامه وین درباره تاسیس طبقه بندی بین المللی عناصر تصویری علائم

- با عنایت به خاص بودن مساله «عناصر تصویری علائم»، مناسب بود تا در مقدمه توجیهی توضیحاتی در این خصوص بیان می شد و صرفاً به بیان کلیات بسنده نمی شد.
- موافقتنامه وین در سال ۱۹۷۳ به تصویب رسیده است و در سال ۱۹۸۵ نیز اصلاح گردیده است.
- موافقتنامه وین در واقع تلاشی برای حمایت از مالکیت صنعتی است که تاریخچه تلاش های بین المللی برای حمایت از آن به سال های پایانی قرن ۱۹ می رسد.
- این موافقتنامه موجب تاسیس یک اتحادیه شده است. این اتحادیه یک وظیفه دارد و آن اینکه طبقه بندی مشترک از عناصر تصویری علائم ارائه نماید.
- یک کارگروه کارشناسی نیز مطابق با این موافقتنامه تشکیل شده است که تمام کشورهای عضو در آن یک نماینده دارند. این کارگروه به اصلاح و تغییر طبقه بندی مبادرت خواهد نمود.
- به طور کلی می توان با عنایت به مفاد این موافقتنامه عنوان کرد که عمده تاً یک سند موجد ساختار و سازکار نهادین است که با ایجاد یک اتحادیه به دنبال تمرکزگرایی در تبیین و عرضه «عناصر تصویری علائم» می باشد.
- با عنایت به تاسیس یک اتحادیه خاص در قالب این موافقتنامه و اصل کلی تامین بودجه این سازمان ها که از طریق پرداخت حق عضویت می باشد، می بایست اشاره نمود که این لایحه دارای بار مالی برای دولت است.

• در خصوص تعابیر به کار رفته در ماده ۱۵ باید متذکر شد که «ابطال عضویت»، صحیح نیست. در واقع هر کشوری می‌تواند به عضویت خود در یک موافقتنامه، پایان دهد.

• در خصوص زیربندهای «الف»، «ب» و «پ» بند ۳ ماده ۱۱ ملاحظه و سوال آن است که آیا حتی در صورتی که اصلاحی مورد توافق یک کشور نباشد (و به طور مثال توسط مجلس شورای اسلامی مورد مخالفت قرار گیرد) اما نصاب لازم را کسب کرده باشد برای آن کشور لازم‌الاتباع خواهد بود؟ اگر پاسخ به این سوال مثبت باشد بدان معناست که اصلاحاتی که نصاب لازم را کسب کنند حتی بدون طی فرایند اصول ۷۷ و ۱۲۵ قانون اساسی برای کشور لازم‌الاجرا می‌شوند. موضوعی که به نظر می‌رسد با تفسیر شورای محترم نگهبان ذیل اصل ۷۷ قانون اساسی که بیان می‌دارد: «تصویب مجلس شورای اسلامی که به قرارداد رسمیت می‌دهد موخر از انعقاد قرارداد انجام می‌شود» همخوانی ندارد.

• موافقتنامه وین در سال ۱۹۸۵ لازم‌الاجرا شده است. با این توضیح مشخص نیست که چرا تهیه کنندگان لایحه، متن قطعنامه مصوب فراهمایی سال ۱۹۷۳ را که هدف آن ایجاد کارگروه کارشناسی موقت بوده است به لایحه منضم نموده‌اند. به نظر می‌رسد این قطعنامه نباید در حال حاضر کارکرد خاصی داشته باشد. با این وصف، درج قطعنامه در متن لایحه، غیر ضرور تشخیص داده می‌شود.

ب) موافقتنامه استراسبورگ درباره طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات

• موافقتنامه استراسبورگ در راستای حمایت از مالکیت صنعتی تهیه و تدوین شده و هم‌اکنون دارای ۶۴ عضو می‌باشد.

• این موافقتنامه به دنبال رسالت یکپارچه‌سازی طبقه‌بندی اختراعات و گواهی‌نامه‌های صادره برای هر یک از طبقات تدوین شده است.

• این موافقتنامه، فناوری را به ۸ دسته تقسیم می‌کند که در ذیل هر یک از آنها انواع بسیار متعددی جای می‌گیرند.

• این موافقتنامه به جای آنکه طبقه‌بندی اختراعات را مجدداً بازگو کند به اسناد دیگری ارجاع داده است که سابق بر این، طبقه‌بندی را تا حدودی انجام داده‌اند. در همین راستا بند (۱) از زیر بند ۱ ماده ۲ به کنوانسیون اروپایی طبقه‌بندی بین‌المللی گواهی‌نامه‌های اختراع اشاره می‌کند. با توجه به عدم الحاق جمهوری اسلامی ایران به این کنوانسیون، از این منظر ابهام و ایراد وجود دارد.

• لازم‌الاجرا شدن این موافقتنامه منوط به دو شرط کمی و کیفی بوده است. شرط کمی مربوط به تعداد کشورهایی است که لازم بوده تا موافقتنامه را به تصویب برسانند و شرط کیفی مربوط به آن است که برخی از کشورهای عضو باید دارای یک میزان مشخص از اختراعات به ثبت رسیده باشند (ماده ۱۳).

• در خصوص زیربندهای «الف»، «ب» و «پ» بند ۳ ماده ۱۱ ملاحظه و سوال آن است که آیا حتی در صورتی که اصلاحی مورد توافق یک کشور نباشد (و به طور مثال توسط مجلس شورای اسلامی مورد مخالفت قرار گیرد) اما نصاب لازم را کسب کرده باشد برای آن کشور لازم‌الاتباع خواهد بود؟ اگر پاسخ به این سوال مثبت باشد بدان معناست که اصلاحاتی که نصاب لازم را کسب کنند حتی بدون طی فرایند اصول ۷۷ و ۱۲۵ قانون اساسی برای کشور لازم‌الاجرا می‌شوند. موضوعی که به نظر می‌رسد با تفسیر شورای محترم نگهبان ذیل اصل ۷۷ قانون اساسی که بیان می‌دارد: «تصویب مجلس شورای اسلامی که به قرارداد رسمیت می‌دهد موخر از انعقاد قرارداد انجام می‌شود» همخوانی ندارد.

• در خصوص ماده ۱۵ لازم‌الاجرا به ذکر است که استفاده از تعبیر «ابطال عضویت» مناسب نبوده و پیشنهاد می‌شود از عبارت «خاتمه عضویت» استفاده شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به نیاز کشور در حوزه طبقه بندی علائم تصویری و نیز طبقه بندی اختراعات و با عنایت به تبادلات علمی و صنعتی میان کشور ما و سایر کشورهای عضو این دو موافقت‌نامه، الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به دو موافقت‌نامه مزبور می‌تواند به هم افزایی و همکاری در حوزه بین‌المللی و رفع نیازهای علمی و صنعتی کشور یاری رساند. لذا تصویب نهایی مصوبه کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس مورد پیشنهاد است.

منابع و مآخذ

[۱] چلونگر، الناز، بررسی حمایت از حقوق مالکیت فکری ابداعات صنعتی در نظام بین‌المللی حقوق بشر، همایش کنفرانس ملی تحقیقات علمی جهان در مدیریت، حسابداری، حقوق و علوم اجتماعی، ۱۳۹۶، شیراز

جداول مرتبط با لایحه

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده واحده	✓			

گزیده سیاسی / مدیریتی (پیامک منتخب)

تصویب دو موافقت‌نامه وین و استراسبورگ در خصوص طبقه‌بندی علائم تصویری و اختراعات در راستای حمایت بیشتر از مالکیت صنعتی و تقویت هم افزایی و تعامل علمی و صنعتی با کشورهای عضو دو موافقت‌نامه مفید ارزیابی می‌شود.